

BESZÉLGETÉS GIGOR ATTILÁVAL

„Egyszer csak megérti, min is nevetett”

SOÓS TAMÁS DÉNES

EGY ANYUKA, NÉGY PROSTI, MEG A KIFÜRKÉSZHETETLEN. A KÚT EGYESÍTI A NYOMOZÓ ABSZURD HANGÜTÉSÉT ÉS A TERÁPIA-SOROZAT ÉRZÉKENY LÉLEKELEMZÉSÉT.

• *Évekig* Az ember, akit nem lőttek le filmterveden dolgoztál, most mégis a Kút-tal készültél el. Miért váltottál?

Kétségeim voltak a történettel kapcsolatban. A nyomás is nagy volt rajtam *A nyomozó* után, és nem tudtam könnyedén, csak az írás örömeért írni. Az első draft még magyarul született, a többi angolul, de évekbe telt, mire rájöttem, hogy nem tudok angolul írni. Meg tudom fogalmazni, amit akarok, és meg is értik, de nem jött az a lebegő fázis, amikor az ember csak ír és ír, a történet pedig árad belőle. Így inkább félreraktam.

• *Bűnügyi történet* Az ember, akit nem lőttek le?

Szerintem minden történet, ami emberekről szól, bűnügyi történet. Ebben egy kétpetéjű ikerpár egyik tagja súlyos-halmazott fogyatékossgal születik, ezért az ép iker állandó lelkifurdalásban él. A tervezett film első jelenete egy munkahelyi lövöldözés: a kirúgott munkás visszajön, és kiterjesztett öngyilkosságot követ el. A fiú az egyetlen, aki túléli a lövöldözést az emeleten, és emiatt kezd el gondolkodni azon, hogy „miért nekem volt már megint szerencsém?” Ez a film számomra szép leképezése lehetne a nyugati lelkifurdalásnak, amit a nálunk szerencsétlenebb országok iránt érzünk, illetve inkább éreznünk kellene, de úgy véltem, nincs szíve a történetnek. Nem kelt életre benne az elmélet. *A Kút* viszont sokkal szabadabban és magamhoz képest rövid idő – másfél év – alatt született meg. Lengyel Balázssal, Nagypál Orsival és Zomborác Virággal kéthetente

tartottunk kötetlen workshopokat, ahol megmutattuk egymásnak, hogy állunk a filmtervünkkel. Jó volt a *Kutat* a vizsajelzésükre várva írni, mint egy sorozatot. Mindent, amit tanítanak a forgatókönyvírásról, félredobtam, és csak az írás örömeért írtam. Ami talán azért is sikerült, mert a *Kút* karaktereit végig tudtam szeretni – *Az ember, akit nem lőttek le* esetében viszont a főszereplő csak egy dramaturgiai funkció maradt. De előveszem majd újra a *Kút* után. Talán rájövök, mi hiányzik belőle.

• *A Kútban milyen kérdések érdekeltek?*

Az, ahogyan az ember narratívába foglalja a saját és mások életét. Egy szerelemben például két részre osztjuk az életünket: mi történt a kapcsolat előtt, és mi jött utána. Van az ő története és az enyém, mind a ketten háttérstorival rendelkezünk, és most egy közös történetbe fogunk, ami azonban mégis gyökeresen különbözik, ha ő meséli, vagy ha én. De ez csak a film végén bukkik ki, és ha valakinek tetszeni fog a film, nem tudom, hogy ezért fog-e. *A nyomozóban* sem azt szerették általában az emberek, amit szerettem volna, hogy szeressenek. Számomra evidencia volt, hogy az a film a kommunikációképtelenségről szól, és arról az útról, ahogy a halottak világában dolgozó ember elkezd foglalkozni az élőkkel. Kevés helyről hallottam vissza ezt a gondolatot, de rá kellett jönnöm, nem az az egyetlen érvényes értelmezési lehetőség, amit a rendező nagyképűen mondanivalónak gondol a filmjében.

Az életrratívva témája a Terápiában is felbukkant a páciensek meséltek maguk-

ról egy történetet, ami mögött a terapeuta számára összeállt egy másik, és aztán utköztek a narratívák.

Az eredeti, izraeli *Terápiát* a legtisztább és legtokéletesebb történetmesélési formának tartom. Két ember csak ül és beszélget – mégis mély és életközeli a sorozat. Azért sem érzem elvesztegetett időnek *A nyomozó* és a *Kút* közt eltelt időszakot, mert szerintem – és ebben az elfoglaltságom is benne van – a *Terápiánál* fontosabb fikciós sorozat nem született az elmúlt húsz évben Magyarországon. Természetes, hogy nagy hatással volt a *Kútra* is. Fontos része a filmnek, hogy az emberek néha megállnak, kissé kilépnek a filmből, és elmesélnek egy történetet, amit persze igyekeztünk úgy megcsinálni, hogy ne legyen didaktikus vagy unalmas.

• *Az Origónak azt nyilatkoztad, hogy „a film valódi témája az, hogy hol húzzuk meg a határt a férfi és női szerepek között”.*

Őt női karakter van a filmben, egy anyuka és négy prostituált, akik más-más korúak, és máshogy viszonyulnak a prostitúcióhoz. Van, aki kiégett, de van, aki még elhiszi, hogy ez is csak egy szakma, és nyugodtan lehet pénzért szexelni. Azt próbáltam körbejárni a filmben, ahogy a nők a nőiségükben visszatükrözik azt a képet, amit a patriarchális társadalom elvár tőlük. Ez egy kettős szerepjáték: a nők úgy próbálnak nők lenni, ahogy szerintük azt a férfiak elvárják, a férfiak pedig úgy, ahogy azt szerintük a nők. A férfiak a macsó, maszkulin oldalukra erősítenek rá, mert azt hiszik, ezzel tudják megoldani a problémákat, de a film végére kiderül, hogy mindenki olyan képnek akar megfelelni, amely nem esik egybe a személyiségével.

• *Mennyire érzed úgy, hogy alkotóként foglalkoznod kell a filmjeidben a közbeszédben megjelenő témákkal a nők pályaválasztásától a „genderörületig”?*

Biztosan befolyásol a közbeszéd, de azzal áltatom magam, hogy csak azzal foglalkozom, ami tényleg érdekel. Azt látom, hogy sok helyzetben egy nő rosszabb eséllyel indul, mint egy férfi, ezért ez a téma foglalkoztat. Abban viszont sosem hittem, hogy ha adódik egy olyan krízishelyzet, amilyen most Szíriában és Európában, arról rögtön csinálni kell egy filmet. *A Kútban* is van egy visszafogott utalás a menekültválságra, mert bizonyos dolgokat nem lehet megkerülni, de nekem eddig nem sikerült

SÁGHY TÍMEA FELVÉTELE

• A Kút azon kevés új magyar film egyike, amelynek időben elindult a marketingje, és nem két héttel a bemutatás előtt szerettek róla tudomást az emberek, hogy moziba kerül a film.

Minél előbb elkezdik reklámozni a filmeket, annál jobb. De fontos lenne, hogy a Film-alap a moziforgalmazásra is kiterjessze a magyar filmek támogatását. Akár úgy is, hogy kedvezményesen lehessen rájuk jegyet vásárolni, legalább amíg az emberek vissza nem szoknak rá, hogy magyar filmeket nézzenek. Mert ha ezerötszáz

úgy történetet írnok, hogy azazal direkt társadalmi üzenetet fogalmazzak meg. Színházban, talán a jelenidejűség miatt, sokkal inkább megy.

• Régen elvárás volt, hogy a magyar film tükröt tartson a társadalmi problémák elé, de az elmúlt években készült magyar filmek közül kevés foglalkozik aktuális társadalmi kérdésekkel. Mintha ez a szerep inkább a színházra és az HBO-sorozatokra (Aranyélet, Terápia) hárult volna.

Szerintem egy kortárs alkotás nem tud nem foglalkozni azzal a közeggel, amelyben született. Lehet, hogy a VAN valami furcsa és megmagyarázhatatlan sokaknak csak arról szól, hogy egy értelmiségi fiú nem tud mit kezdeni magával, de attól az még egy látlet a Budapestről, ahol élünk. Ha egy film nyíltan felvállal egy témát, és azt sugallja, hogy „na, én most a cigánygyűlöletről fogok beszélni, és a cigánygyűlöletről azt gondolom, hogy rossz”, az egy propagandafilm. Még akkor is, ha számomra pozitív értékeket képvisel. Szerintem nem az a (film)művészet feladata, hogy konkrét témákban konkrét véleményt nyilvánítson.

• „Én abban tudok különbséget tenni művész és művész között, hogy milyenek látja az embereket” – mondta Köbli Norbert a Filmvilágnak adott interjúban. Te mint művész milyennek látod az embereket?

Nem lehet anélkül írni, hogy szeretnéd a karaktereidet, de ahogy az egykori rabbinövendék barátom mondta, igazi antiszemita csak egy zsidó lehet, a többiek ugyanis nem tudják, miről beszélnek – így pedig az embergyűlölet is fontos része lehet az írásnak. Engem az ember kifürkészhetetlensége érdekel,

Gigor Attila: **Kút**

és az, ahogy a saját jelentékelenségünk tudatában mégis fontosnak tudjuk tartani magunkat önmagunk és mások előtt. Nagy általánosságban a társadalmi kérdések nem tudnak lekötni, de az emberi szenvedés száznál is magasabb terep, ami számomra egy teljes élet pályát kitölt. Erről pedig nem lehet úgy írni, hogy a mérhetetlen szeretet és tisztelet mellett ne legyen bennem undor és gyűlölet is az iránt, amit az ember elért.

• Vagyis abszurdnak látod az életet. Pusztai Ferenc producer szerint a Kútban van valami a Coen-filmek szemléletéből is.

Azért sosem fogok megsértődni, ha a Coenekhez hasonlítanak. Ahogy a magasművészet tragédiát gerjeszt, az számomra sokkal kevésbé szimpatikus, mint ahogy a Coenek ugyanezt a tragédiát átélhetővé teszik humorral és könnyedséggel.

• A nyomozót azért dicsérték, mert az egyéni látásmódot tükröző szerzői jegyeket egyensúlyban tartotta a humorral és a közérthető fogalmazásmóddal. A Kútban is fontos volt számodra ez a kettősség?

Igen. Én sokkal inkább Örkénytől eredeztettem magam, mint Madáchtól. Örkény a drámáiban feldolgozhatatlan borzalmakat tudott hihetetlenül viccesen átadni. Ez a befogadó számára mélyebb megértést jelent, mint ha csak elborzad egy ember szenvedésén. A történetfogyasztás kulcsa az empátia, és szerintem magasabb fokú az a történetmesélés, amikor a néző jól szórakozik, majd egyszer csak megérti, valójában min is nevetett. De én ettől még nagyon messze vagyok.

forintba kerül az én filmem, és ezeröttszázba a Bosszúállók, én is a Bosszúállókra ülök be. Mindenki a kisebb ellenállás felé megy. A magyar filmgyártás művészettámogatás, és nem lehet számon kérni rajta a profitot, mert se a Saul fia, de még a Valami Amerika sem tud itthon rentábilis lenni. Magyarországon egy nem vicces film esetén az Oscar-díj is csak 250 ezer nézőt hoz, ezt pedig egy Dwayne Johnson-film is simán lekörözi. Egy nem amerikai, nem akciódús film, ami ráadásul nem is vígjáték, csak úgy tudja megmutatni, mekkora közönséget érdekel, ha jó a híre, és az embereknek van elég idejük – fél-egy évük – megnézni moziban. Ezt a VAN vagy A nyomozó példája is bizonyította, ami azért lehetett sikeres, mert a Művész egy évig műsoron tartotta. Esélyt kell adni az embereknek, hogy megnézhessék a magyar filmeket, ami azt is jelenti, hogy a mozin kívül más forgalmazási platformokat is ki kell használni. Miért ne lehetne például a DVD-kiadással párhuzamosan létrehozni egy VOD-hozzáférést a film weboldalán? Kíváncsi lennék, mi történne, ha a magyar filmeket négy-ötszáz forintért meg lehetne nézni az interneten.

• Hogy kultfilm lett A nyomozó, ahhoz biztosan hozzájárult, hogy az Indavideón a mai napig megnézhető.

Az nCore-on is nagyon jól pörgött, amire büszke vagyok. Megértéssel viszonyulok a letöltéshez, mert egyes emberek valóban nem engedhetik meg maguknak, hogy moziba menjenek, de ezért is fontos lenne, hogy a Filmalap normalizálja a filmforgalmazást, mert biztos vagyok benne, hogy négy-ötszáz forintot viszont kifizetnének egy filmért.